

Piirülese asendusemaduse keelustamise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käesoleva eelnõu eesmärk on keelustada Eestis nii **riigisisene kui piiriülene asendus-
emadus** ning määratleda õiguslik raamistik olukordades, kus Eesti kodanikud või elanikud
osalevad asendusemaduse protsessis välismaal. Eelnõu **ei kriminaliseeri last ega
asendusema**, vaid keskendub **tellijale ja vahendajale vastutusele**.

Eelnõu tugineb inimväärikuse, emade ja laste kaitsmise põhimõtetele, nagu need on
sätestatud Eesti põhiseaduses (§ 10, § 18 ja § 27) ning rahvusvahelistes konventsioonides (nt
ÜRO lapse õiguste konventsioon).

Asendusemadus on toonud kaasa rea õiguslikke, eetilisi ja sotsiaalseid probleeme, mis
ohustavad nii lapse kui asendusema õigusi ja heaolu.

Eelnõu eesmärk on riskide ennetamine ja selge õigusliku vastutuse kehtestamine
asendusemaduse tellijate, vahendajate ja teenusepakkujate jaoks.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eestis on seni reguleeritud ebaseadusliku asendusemadusena karistusseadustlikus olukord,
kui võõra munaraku või sellest valmistatud inimloode kantakse üle naisele, kelle kohta on
teada, et ta kavatseb sellest arenenud lapse pärast sünni ära anda, mille eest karistatakse
rahalise karistusega. Karistatav on ka juriidilise isiku tegevus asendusemaduse korraldamisel.
Samas puudub karistusnorm, mis reguleeriks välismaal toimuvat asendusemaduse kasutamist
Eesti kodanike ja alaliste elanike poolt. Seda õiguslünka on praktikas kasutatud – Eesti
kodanikud on sõlminud asendusemaduse lepinguid välismaal, peamiselt riikides, kus teenus
on lubatud (nt USA, Ukraina, Gruusia). Tagasipöördumisel Eestisse tekivad aga õiguslikud
probleemid lapse vanemluse, kodakondsuse ja perekonnaseisu registreerimisel.
Rahvusvahelises võrdluses on mitmed Euroopa riigid (nt **Šveits, Norra, Saksamaa,
Prantsusmaa**) kehtestanud **täieliku asendusemaduse keelu**, mis laieneb ka piiriülestele
juhtumitele. Need riigid lähtuvad seisukohast, et surrogaatemadus rikub inimväärikust ja
ohustab naiste ja laste õigusi.

Rahvusvaheline kogemus (nt India, Ukraina, Gruusia) näitab, et asendusemadus kahjustab
naiste ja laste õigusi.

Majanduslikult haavatavad naised nõustuvad rasedust kandma tasu eest, sageli piiratud
arusaamisega terviseriskidest ning enda õigustest.

Tegu on olukorraga, kus **keha ja viljakus muutuvad kaubaks**, mis on vastuolus
inimväärikuse põhimõtte ning paljude teiste eetiliste põhimõtetega.

Surrogaatemadel esineb rohkem tüsistusi, samuti sünnitusjärgset depressiooni. Pärast lapse
loovutamist tekib sageli **emotsionaalne trauma** või süütunne.

Uuringud näitavad, et juba sünnieelsed sidemed mõjutavad lapse varajast arengut. Lapse eraldamine sünnitanud naisest kohe pärast sündi võib põhjustada **kiindumushäireid ja identiteediprobleeme**.

Lapse „kaubastumine” ja inimkaubanduse risk. Piiriülese surrogaatluse korral on dokumenteeritud juhtumeid, kus lapsi on käsitletud kui „lepingulisi tooteid”.

Sellised praktikad on lähedased **inimkaubanduse definitsioonile** (Palermo konventsioon). Asendusemaduse rahvusvaheline reguleerimatus suurendab ohtu lapsele ja sünnitajale. Eelnõu kinnitab lapse õigust **teada oma bioloogilist päritolu ja säilitada side sünnitanud emaga**, vastavalt ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklitele 7 ja 8. Asendusemaduse keeld vähendab majanduslikku ja sotsiaalset survet haavatavatele naistele ning takistab nende tervise kommersialiseerimist.

Eelnõu suurendab õigusselgust, vähendab halli tsooni pereõiguses ja aitab vältida vaidlusi rahvastikuregistris ja kohtus. Eelnõu kaitseb lapse ja naise õigusi ning väldib inimkaubanduse ohtu.

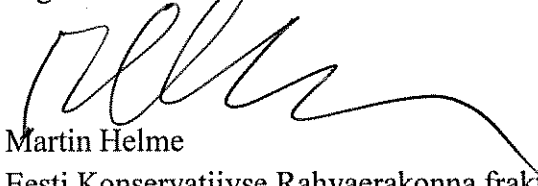
3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 1. juunil 2026.

Algatab Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon 17.11.2025. a.

Martin Helme

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esimees